Valiokunnan lausunto LiVL 1/2020 vp– HE 1/2020 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi turvallisuusselvityslain ja ilmailulain 101 §:n muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi turvallisuusselvityslain ja ilmailulain 101 §:n muuttamisesta (HE 1/2020 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lainsäädäntöneuvos Niklas Vainio, oikeusministeriö
- erityisasiantuntija Antti-Jussi Lankinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- poliisitarkastaja Sami Rusanen, Poliisihallitus
- apulaisturvapäällikkö Timo Pesonen, Finavia Oyj
- asiantuntija Tomi Tervo, Suomen Lentäjäliitto ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tarkistusten piirissä olevat henkilöryhmät

Täytäntöönpanoasetuksella muutetaan ilmailualan henkilöstön taustan tarkistuksia koskevia säännöksiä. Jatkossa perustason taustan tarkistukseen on kuuluttava vähintään henkilöllisyyden varmentaminen asiakirjatodisteiden pohjalta, rikosrekisterit kaikissa asuinvaltioissa vähintään viiden edeltävän vuoden ajalta sekä työpaikat, koulutus ja mahdolliset koulutus- ja työhistorian aukot vähintään viiden edeltävän vuoden ajalta. Laajennettuun taustan tarkistukseen on kuuluttava lisäksi tiedustelutiedot ja mahdolliset muut olennaiset tiedot, jotka ovat toimivaltaisten kansallisten viranomaisten saatavilla ja joiden nämä katsovat mahdollisesti olevan olennaisia arvioitaessa henkilön soveltuvuutta tiettyyn työtehtävään. Laajennettu taustan tarkistus on tehtävä lentoaseman turvavalvotulla alueella työskentelevistä henkilöistä.

Valmis
5.0

Taustan tarkistuksen piiriin tulisivat uutena henkilöryhmänä sellaiset henkilöt, jotka työskentelevät lentoasemalle tavaroita ja tarvikkeita toimittavissa yrityksissä. Heistä tulee tehdä joko laajennettu tai perustason taustan tarkistus.

Turvallisuusselvityslain 21 §:ää muutettaisiin siten, että siinä sallitaan suppean turvallisuusselvityksen tekeminen henkilöistä, jotka tekevät turvavalvontatoimenpiteitä muualla kuin lentoaseman turvavalvotulla alueella tai joilla on itsenäinen pääsy lentorahtiin, lentopostiin, lentoliikenteen harjoittajan postilähetyksiin ja materiaaleihin tai lennon aikana käytettäviin tarvikkeisiin tai lentoasematarvikkeisiin sen jälkeen, kun niihin on sovellettu turvavalvontatoimenpiteitä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kyse on isoista määristä tarkistuksia. Laajenettujen turvatarkistusten piirissä on arviolta 15 000—20 000 henkilöä, ja joko laajennetun tai perustasoisten tarkistusten piirissä heitä arvioidaan olevan 9 500.

Tarkistusten suuresta määrästä johtuen tulee kiinnittää erityistä huomiota turvallisuusselvitysten laatuun ja siihen, koska tarvitaan suppeaa selvitystä, koska perusselvitystä ja koska laajaa selvitystä. Erityisesti tulee seurata nyt säädettävän lainsäädännön toimivuutta ja tarvittaessa ryhtyä korjaaviin toimenpiteisiin.

Tarvittavat resurssit

Taustan tarkistusten toteuttaminen turvallisuusselvitysmenettelyllä aiheuttaa alan yrityksille kustannuksia. Suojelupoliisi veloittaa turvallisuusselvityksestä valtion maksuperustelain mukaisen maksun, ja tämä kustannus siirtyy yritysten maksettavaksi. Lisäksi yrityksille aiheutuu hallinnollisia kustannuksia turvallisuusselvitysten hakemisesta.

Taustan tarkistusten toteuttamisesta seuraa suojelupoliisille 12—22 henkilötyövuoden lisätarve, jonka kustannukset katetaan edellä mainituilla maksuilla. Muille turvallisuusalan viranomaisille aiheutuu yhteensä noin 4—6 henkilötyövuoden lisätarve. Valiokunta pitää tärkeänä, että toiminta pyritään järjestämään hallinnollisesti mahdollisimman kevyesti ja että lisätarpeelle turvataan vaadittavat määrärahat ja resurssit.

Liikenne- ja viestintävaliokunta on lausunnossaan LiVL 34/2018 vp — E 90/2018 vp pitänyt turvallisuustilanteen yleisestä kehityksestä johtuen nyt täytäntöönpanoasetukseen esitettyjä muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Tämän vuoksi valiokunta kannatti ehdotusta mahdollisesti nousevista kustannuksista huolimatta.

Järjestelmien toimivuus

Viranomaistoiminta. Valiokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota järjestelmän toimivuuteen ja tietojen ajantasaisuuteen. Tarkistuksissa on kyse tietojen yhteensovittamisesta eri lähteistä, eivätkä kaikki tiedot päivity ajantasaisesti. Tietojen ja niitä koskevien muutosten tulee myös siirtyä mahdollisimman nopeasti päättävälle taholle sekä tarkistuksia tehtäessä että tilanteiden muuttuessa. Tämän vuoksi valiokunta katsoo, että järjestelmien toimivuutta tulee seurata ja tarvittaessa ryhtyä toimenpiteisiin niiden paremman toimivuuden turvaamiseksi.

Erityiset henkilöryhmät. Asiantuntijakuulemisessa tuotiin esille, että lakiesitys sisältää epävarmuutta ulkomailla työskennelleiden Suomeen palaavien lentäjien osalta. Heitä koskevia tiedustelutietoja saattaa maasta riippuen olla vaikea saada. Merkittävimmät työllistymismahdollisuudet liikennelentäjille sijaitsevat tällä hetkellä Kiinassa sekä Persianlahden valtioissa, joiden lentoyhtiöihin Suomesta lähteneet liikennelentäjät ovatkin pääasiassa työllistyneet. Tiedustelutietojen saaminen varsinkaan näistä maista ei ole itsestäänselvyys.

Nyt käsiteltävänä olevasta kokonaisuudesta ei käy ilmi, miten tällaiseen tilanteeseen suhtaudutaan. Asiantuntijakuulemisessa on korostettu EU:n jäsenvaltioissa ja muissa valtioissa luotuja menettelyjä, joilla on mahdollistettu puuttuvien rekisteritietojen korvaaminen ja viranomaisen tapauskohtainen harkinta nojautuen muihin tietolähteisiin. Esimerkiksi Isossa-Britanniassa puuttuvia tietoja voidaan korvata tapauskohtaisesti muun muassa vertaamalla lentäjän lentopäiväkirjan tietoja työnantajan sekä lennonjohdon rekistereihin sekä muutamin muin keinoin.

Valiokunnan saaman tiedon mukaan Suomessa ei ongelmia ole syntynyt, mutta valiokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, että on pyrittävä löytämään menettelyjä tai tulkintoja, joilla voidaan välttää henkilöille heistä itsestään riippumattomista syistä mahdollisesti koituvia kohtuuttomia seuraamuksia.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Liikenne- ja viestintävaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 6.3.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Suna Kymäläinen sd
varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Juho Kautto vas
jäsen Jouni Kotiaho ps
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Matias Marttinen kok
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Kari Tolvanen kok
jäsen Ano Turtiainen ps
jäsen Paula Werning sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker